

ב. יש לעיין באדם ששופך מים בכחו ממש כגון שהטח חבית, והמים סובבו גלגל ושחט בסיבוב שני; לכאורה נראה שלדעת השו"ע ושאר אחרונים (או"ח קנט, י) שהמטה חבית על צדה והמים מקלחים אפילו כל היום, כשר לנטילת ידים – הרי נחשב זה כח נותן וכשר. אך לדעת הגר"א שם שמחמיר בכח שני (ע' באה"ל שטוב להחמיר לכתחילה כדבריו), צ"ע אם דוקא בנטילת ידים מצריך כח גברא ממש, או אף בשחיטה. ואולם כל ששחט בעוד מחזיק את החבית נראה כשר לדברי הכל, דומיא דנט"י.
ונראה שהמטה זרם המים לצד אחר, כגון שמביא צינור זורם על הגלגל, דומה למטה חבית על צדה. ולפי"ז המביא לצואר הבהמה סכין המסתובבת בכח חשמל, נידון ככח האדם.
ג. לכתחילה לא ישחוט בגלגל של מים אפילו בכח ראשון (תורת הבית הארוך א, דף יא. כלשון הברייתא 'שחיטתו כשרה'). ובגלגל המסתובב ע"י אדם, יש מכשירים (תורת הבית שם; טור יו"ד ז) ויש אוסרים (יש"ש – עפ"י לשנא קמא, ואין צריך לומר ששתי הלשונות חולקים. וכן למד שם מהרא"ש).

דף טז

כה. דבר שהיה תלוש ואדם חיברו לקרקע, האם דינו כתלוש או כמחובר לענין ההלכות השונות?

אמר רבא: תלוש ולבסוף חיברו; –
לענין עבודת כוכבים, דינו כתלוש שלכך המשתווה לבית שלו – אסרו (רב), הגם שהמשתחוה להר לא אסרו (אלהיהם על ההרים – ולא ההרים אלהיהם).
לענין הכשר משקים לקבלת טומאה – מחלוקת תנאים; כגון הכופה קערה על גבי הכותל בשביל שידוח הכותל במי הגשמים, לדעה אחת המים שירדו מכשירים פירות לקבל טומאה, כמשקים שרצה בהם לשימוש בדבר תלוש (כגון בשביל שתודח הקערה), ולדעה אחרת אינם מכשירים, כדין משקים שרצה בהם לצורך דבר מחובר. וכן אמר רבי אלעזר. ואילו לרב פפא (בפירוש משנת מכשירין) אין בדבר מחלוקת אלא לפי כולם נידון כתלוש.
כיון שרב פפא אחרון וגם מעמיד את המשנה לפי תנא אחד, נראה שהלכה כמותו, להחשיב תלוש ולבסוף חיברו כתלוש, וכדין עבודת כוכבים (עפ"י מלחמות ד' לרמב"ן. וכן פסק הרמב"ם טו"א יב, ג).

לענין שחיטה, נסתפק רבא האם דינו כתלוש או כמחובר. ודוקא בדבר שמבטלו במקומו, אבל אם אינו מבטלו – דינו כתלוש, כמו שנתבאר לעיל.

לענין דיני ממונות; הבית נידון כמחובר ונקנה בכסף בשטר ובחזקה, הגם שהוא תלוש ולבסוף חיברו. ואולם דין כלים המחוברים בקרקע, תלוי במחלוקת תנאים, לר"א דינם כתלושים ולחכמים כמחוברים (ע' טור חו"מ צה). וכן לענין אונאה ושבועה. רבנו חננאל פסק כר"א ושאר פוסקים כחכמים (עפ"י חזו"א יו"ד קכט, יג. ובאו"ח כא, יא) פקפק בהשוואת הטר, וצדד שלענין שבועה לכו"ע הוי כמחובר או כתלוש.

ועש"ך (סק"ח) שייצא לחלק בין בית שנידון כמחובר לכותל ושאר דברים. ובקצוה"ח (סק"ג) העיר על כך מדין המשתחוה לבית, אבל הסיק כהש"ך שכ"מ משאר פוסקים ומהתוס' [וצ"ל שלחומרא דנוהו כתלוש בע"ז].
לענין מקוואות ומי חטאת – ע' חזו"א מקוואות קמא ה, יב יו"ד קמא, א).

דפים טז – יז

כו. ישראל במדבר, האם הותר להם בשר תאווה? האם נצטוו על השחיטה או שמא הותר להם בשר נחירה? ומה הדין בשבע שנים שכבשו ובבשר נחירה שנשאר להם לאחר מכן?

ישראל במדבר; לדברי רבי ישמעאל, נאסר להם בשר תאווה (רש"י הביא את הכתוב בשחויי חוץ איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כבש או עז במחנה... ואל פתח אהל מועד לא הביאו... דם יחשב לאיש ההוא. והתוס' הקשו על כך שהכתוב הזה מדבר בקדשים בלבד, ופרשו ממה שהוצרך הכתוב להתיר להם בשר תאווה כשיכנסו לארץ, מכלל שבתחילה היה אסור). ודוקא בשר בהמה הראויה להיקרב קרבן, אבל חיה היתה מותרת (אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל...).

א. הערלים במדבר שלא היו יכולים לאכול קדשים, יש אומרים שהותר להם בשר תאווה, כדין צבי ואיל שאינם ראויים להיקרב קרבן (כן כתבו בתוס' יבמות ע"ב. ויש מפקקים בזה עפ"י התוס' בסוגיתנו ולעיל ב: ע' בלקוטים שבסוף ספר שיחת מלאכי השרת עמ' 96). ונראה לכאורה שלדברי הכל בהמות בעלי מומין הותרו אפילו לרבי ישמעאל, כצבי וכאיל).

ב. כשנכנסו ישראל לארץ ועדיין היו קרובים למשכן, יש אומרים שהיה אסור להם בשר תאווה לרבי ישמעאל. ויש אומרים שהיה מותר, שכיון שעתיד להתיר להם לאחר כיבוש וחילוק, לא החמיר להם בשעת כיבוש וחילוק, שהרי אפילו מאכלי אסור של הגויים התיר להם כדלהלן (ערמב"ן).

ולדברי רבי עקיבא בשר תאווה לא נאסר להם כלל, אלא אדרבה הותר להם במדבר בשר נחירה בחולין, ורק משבאו לארץ נאסרו בו (כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם – וזבחת מבקרב... ואכלת), ושוב לא הותרו בו לעולם, גם לאחר שגלו ממנה. [לדברי רבי עקיבא, הנוחר חיה במדבר היה חייב בכיסוי הדם, שהרי נחירתם זוהי שחיטתם, ומכיון שבאו לארץ ונאסרו – פטור מכיסוי].

א. יש אומרים (כ"מ ברמב"ם שחיטה ד, יז. וכן הובאה דעה זו ברמב"ן) שלרבי עקיבא היה אסור לשחוט במדבר מחוץ לאהל מועד כלל (משום ואל פתח אהל מועד לא הביאו...), ולא הותר אלא לנחור.

ב. מהרמב"ם (שחיטה ד, יז) נראה שפסק כרבי עקיבא (עפ"י מ"מ וכס"מ. ובספר אור שמח כתב שלדעת הרמב"ם לפי מסקנת הסוגיא אין מחלוקת בין ר"ש לרע"ק, אלא לשניהם בשר שחוטה היה אסור במדבר ובשר נחירה מותר). ואילו המאירי נקט שהלכה כרבי ישמעאל.

נסתפק רבי ירמיה לדבריו: אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהם לארץ, מהם באכילה [ואפילו במשך שנות הכיבוש שהותר להם אכילת טמא (ובתים מלאים כל טוב), יתכן ולא הותר אלא משלל האויבים, ולא לאיסור שבידיהם. כן אמרו לאבעית אימא'. ואולם ללשון ראשונה אין מסתבר לחלק בכך. ע' חרמ"ש]. ועלה ב'תיקו'.

א. בשר נחירה שנחרו בשנות הכיבוש, ודאי לא הותר להם אם נשאר לאחר מכן, שהרי זו נבילה אלא שהותרה לשעתה בלבד (עפ"י רעק"א).

ב. הרמב"ם (מלכים ה, א) כתב הותר אכילת נבלות וטרפות ובשר חזיר על כל חלוצי צבא כשנכנסים לגבול נכרים וכובשים ויושבים שם, שאם ירעבו ולא ימצאו מה לאכול, אוכלים את אלו. והרמב"ן (סוף ואתחנן) חלק וכתב שאין הותר בשביל פיקוח נפש או רעבון בלבד, אלא הותר מיוחד בכיבוש ארץ ישראל, לאכול שלל אויביהם המותר והאסור.